

Mitt vilda liv

Viksten, Hans: Mitt vilda liv. Memoarer redigerade av Desy Kallberg Viksten. Bonniers 1992, 319 s.

Som känt är stereotypier om konstnärer och alkohol grundmurade. I Hans Vikstens postuma memoarer, med kongenial titel, blir de både bekräftade och ställda på huvudet. Vi möter denna maniska allkonstnär och levnadskonstnär både när han är luffare och utslagen och när han räddats av mirakel i form av hypnos och sin hustru och musa, journalisten Desy. Efter att ha varit helnykter i över elva år vågar han sig på att dricka måttligt och klarar det. I Guatemala fanns inte alkoholfritt inom räckhåll och hustrun tyckte att champagne kunde passa. Mirakeldoktorn Ture Arvidsson sanktionerade och tyckte att måttlighetsdrickande helst skulle ske tillsammans med hustrun. Viksten hävdar att han inte hade fått fysiska skador — hustruns hälso-preparat prisas bl.a.

I denna bok sprängs gränserna för snäva definitioner för den som har förväntningar på hur en alkoholist och hans hustru beter sig. Med yttersta pietet har memoarerna redigerats utan några tillrättläggande kommentarer. Mera i förbigående inser läsaren att Hans Viksten kämpade med en övermäktig sjukdom när han skrev ned sina minnen.

För en svensk publik lär Hans Viksten vara känd tack vare hundratals utställningar och flera böcker där han bl.a. har skildrat sina erfarenheter av hypnos och av primalterapi. Hela boken är en hög visa till godheten, gestal-

tad av människor som kom till mötes. Det verkar att ha varit hög tid.

Skildringen av uppväxten i Hälsingland i ett disharmoniskt hem med en auktoritär far kastade länge en farlig slagskugga. Fadern var den kände författaren Albert Viksten — kärleken till naturen hade de gemensamt. Att det blev en kraftkälla är uppenbart inte minst i Hans Vikstens förmåga att i luffarens perspektiv måla upp betagande naturimpressioner. Tidigt fick Hans Viksten en stämpel av svart får. En gåtfull kombination av opposition och slutenhet blev hans signum — en depressiv åder dominerade länge tills det överväldigande och maniska tycks ha tagit över.

Ofta skrattade jag högt vid läsningen — den drastiska humorn präglar skildringen av händelser som skulle ha fått de flesta andra på knä. Skrattet hotar att fastna i vrångstrupen eftersom vi ser clownmasken. Frapperande är ändå att livsglädjen är bubblande, äkta och oemotståndlig.

Memoarerna är renons på skryt och koketteri, men fulla av livsklokhet. Det är inga överord när han kallar sig vulkan, kopiös och livsekvilibrist. Tillsammans med hustrun hade han under tolv år i Stockholm besökt ett sextiotial läkare för att få hjälp med spritproblemen som inte det goda äktenskapet kunde lösa. "Alla gjorde sitt bästa utom jag själv. Då och då tog jag mig några jävlar fast jag lovat att sätta spärrvakter i min biotekniska verkstad. Det blev ungefär som att gå in bland uthungrade lejon."

Om debuten säger författaren: "Det var i lumpen jag började dricka sprit. Jag kunde inte koppla ihop mina inre försvarsmekanismer med nationens. Självklart var mitt undermedvetna mi-

nerat av neuroser. Vid varje explosion tog jag ett glas. Hela mitt jag blev småningom ett glashus och de inre slagfältet växte i kapp med orosmolnen. Isig snö förvandlades till regnande sten."

Hans Viksten var född 1926 och dog 51 år gammal. Flera författare passerar revy. Harry Martinsons Bollefilosofi verkar inte alltför avlägsen och som Klarabohem träffar han t.o.m. Victor Arendorff, känd bl.a. tack vare en Ferlindikt. Som en lustighet får vi höra att han kände sig mer levande när han övernattade bakom en grav på Klara kyrkogård. Lustigheterna var troligen tunnsådda mitt i svälten och smutsen på samhällets botten. Vi får titta in hos en hjärtlös socialinspektör som kastar ut en sjuk luffare, möta makabra scener på Frälsningsarméns alkoholistanstalt på en ö i Mälaren och se världen ur utslagnas perspektiv. Olycksbröderna — utan en begåvning som kunde bryta "alkoholistkarriären" — blev kvar på botten men Hans Viksten har gett ett vittnesbörd om dem. Själv kom han 34 år gammal in på Konstakademien och hann bli utnämnd till professor.

Boken kan leda till att hypnosen får nya proselyter. Rämnor behövs i hopplösheten! Väl att märka är att Hans Viksten behövde många försök och misstag. Han hade många människor som kom till mötes och som inte svek. Utom Ture Arvidsson och hustrun nämner han andra som varit viktiga: filosofen Alf Ahlberg, Louis Armstrong, ryska berättare, Maupassant, ärftlighetsforskaren Åke Gustafsson, Ulf Linde.

Det finns många alternativ och frihet att välja. Den som upplever naturen som besjälad och sig själv som en del av den står i kontakt med en sinnlighet

som gör vardagen till ett äventyr. För att bli konstnär måste man också ha en "påle i köttet". Hans Viksten hade dessutom förmågan att skapa distans till det outhärdliga genom att svinga sig till ett plan där verkligheten kunde iakttas i en skrattspegel.

Ingalill Österberg

Desire and Craving II

Alasuutari, Pertti: *Desire and Craving. A cultural theory of alcoholism. State University of New York Press, Albany 1992.*

Pertti Alasuutaris utmärkta avhandling "Desire and Craving — Studies in a cultural theory of alcoholism" från 1990, recenserad i NAT 1991:2, har nu utkommit som bok på State University of New York Press. Den nya utgåvan skiljer sig från sin föregångare främst genom vissa förkortningar och omdisponeringar av de teoretiska avsnitten och vissa strykningar och tillägg bland referenserna. Omdisponeringen av de teoretiska avsnitten har framför allt inneburit att en del av de "tyngre" teoretiska resonemangen i avhandlingens inledande kapitel nu istället kommer som slutkapitel och i ett "Theoretical Appendix".

Om framställningen vunnit på dessa rockader är förstas en smaksak. Visst har texten blivit mera lättillgänglig när man som läsare inte längre behöver forcera teoretiska resonemang med hänvisning till bl a Foucault, Deleuze och Guattari innan man kommer till de mer lättillgängliga empiriska kapitlen kring finsk nykterhetsrörelse och alkoholkultur. Å andra sidan var det bland annat, som vi framhävde i recensionen av avhandlingen, just analysandet av alkoholfrågan ur ett brett och från den moderna samhällsvetenskapliga teoribildningen begreppsmätt perspektiv som gjorde den så intressant (och i och för sig också skapade vissa frågetecken). Nu kan man som läsare ha stor behållning av boken utan att först "tvingas" ta sig igenom

denna teorimassa och trots att man kanske hoppar över de teoretiska slutkapitlen — vilket kanske är lätt hänt, speciellt om de t.o.m. betecknas som "appendix". Och det vore som sagt synd, men det är kanske en nödvändig eftergift för att nå en bredare marknad.

Om vi bortser från dispositionen och vissa strykningar och tillägg i referenslitteraturen och ser till innehållet så finns som sagt inga större substantiella skillnader och det finns ingen anledning att ge sig in på en ny recension av innehållet. Låt oss bara framhålla några punkter ur den tidigare recensionen:

Alasuutaris bok är enligt vår mening ett mycket intressant bidrag till en i Norden framförallt finsk samhällsvetenskaplig forskningstradition, som betraktar vår alkoholkultur ur ett brett, modernt, samhällsvetenskapligt perspektiv, vilket i Alasuutaris fall bl.a. inkluderar referenser till Foucault och Birmingham-skolan. Alasuutari rör sig i dessa avsnitt på ett självklart sätt mellan olika teoretiska och analytiska nivåer, mellan den breda socio-kulturella teoriens kring samhälls- och individutveckling och alkoholforskningens mer provinsiella försök att hantera begrepp som "desire", "craving" och "self-control". De empiriska avsnitten, som bl.a. analyserar finsk pubmiljö och några olika behandlings- och självhjälpskontexter, är både spännande, lättlästa och borde stämma till eftertanke, t.ex. i samband med ambitioner att söka fånga olika "beroendetillstånd" eller "addiktiva beteenden" i kliniskt förankrade skalor.

Och vare sig här eller med tanke på närmandet mellan en nordisk och en mer kontinental eller sydeuropeisk alkoholkultur inom ramen för bl.a. ett framtida EG har Alasuutaris framställning tappat i aktualitet.

Vilken version man väljer av verket spelar således innehållsmässigt inte så stor roll, utan valet kan med tanke på skillnaderna i disponeringen av de tyngre teoretiska avsnitten t.ex. få styras av hur man själv vill använda verket som ett inslag i konstruktionen av den egna individualiteten.

Anders Bergmark & Lars Oscarsson

Behandling eller sparken

Säilä, Sirkka-Liisa et al.: *Hoitoa vai lopputili? Työelämän päihdeongelmaisten hoitoonohjauksen historiaa Suomessa (Behandling eller sparken? Vårdhänvisning av personer med rusmedelsproblem i arbetslivet och dess historia i Finland). Tutkimuslause n:o 186. Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki 1992*

20 år efter det att arbetsmarknadsparterna kom överens om en rekommendation om vårdhänvisning av personer med rusmedelsproblem, utger Alkoholpolitiska forskningsinstitutionen en historik över frågan i Finland. Den "förhistoriska" delen av boken omfattar ungefär första hälften av detta sekel. Under denna period var intresset mest inriktat på disciplin. De främsta aktörerna var nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen (vilken i sig var en aktiv del av nykterhetsrörelsen).

Den viktigaste åtgärden under denna period var stiftandet av en lag som gav arbetsgivaren rätt att säga upp en arbetstagare på grund av missbruk. Efter andra världskriget kunde man se de första försöken till samverkan mellan arbetsmarknadsparterna för att få bukt med det utbredda drickandet på arbetsplatserna.

Under 50-talet började man övergå från långvarig behandling på institutioner till öppnare varianter (t.ex. A-kliniker) för att möjliggöra att klienten kunde arbeta även under behandlingstiden. Av någon anledning var de officiella instanserna inom arbetsmarknaden inte intresserade av att delta i denna typ av verksamhet, initiativet låg hos nykterhetsrörelsen. Det nya inslaget kom i form av forskning. År 1953 grundades Stiftelsen för alkoholforskning.

Med 60-talet kommer vi in på den "historiska" tiden. Här träffar vi Toivo Pöysä (Finlands Grand old man vad gäller vårdhänvisning), vars memoarer används i boken som källmaterial för att ge en konkretare bild av händelserna.

Under 60-talet började man experimentera med vårdhänvisning på enstaka större arbetsplatser. Behandlingen var helt frivillig och arbetsgivaren hade en passiv roll. Redan 1965 föreslog forskarna att man borde ingå ett landsomfattande avtal om vårdhänvisning, och år 1971 framla-